

ע"פ 1551/15 - עבדאללה שולי נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 1551/15

לפני: כבוד השופט י' דנציגר

כבוד השופט נ' סולברג

כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: עבדאללה שולי

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי נצרת מיום 12.01.2015 בת"פ 36169-10-13 שניתן על ידי כבוד השופט ס' דבור

תאריך הישיבה: א' בתמוז תשע"ו (7.7.16)

בשם המערער: עו"ד כינרת שם אור-קולני

בשם המשיבה: עו"ד הדר פרנקל

השופט י' דנציגר:

לפנינו ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת מיום 12.11.2014 בת"פ 36169-10-13 (השופט ס' דבור) ועל גזר הדין מיום 12.1.2015.

במסגרת הכרעת הדין, הורשע המערער בעבירה של סחיטה באיומים לפי סעיף 428 רישא וסעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) (ארבע עבירות); סחיטה באיומים לפי סעיף 428 סיפא וסעיף 29 לחוק (11 עבירות); וקשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499(א)(1) לחוק (15 עבירות).

בגזר הדין השית בית המשפט המחוזי על המערער עונש של 46 חודשי מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו. כן הושת על המערער מאסר מותנה "לתקופה של 18 חודשים וזאת על תנאי לתקופה של שלוש שנים מיום שחרורו ממאסר לבל יעבור על אחת מהעבירות בהן הורשע בתיק זה ויורשע בה בתקופת התנאי או לאחריה". בנוסף, בית המשפט הורה על חילוט רכב מזדה לטובת המדינה והטיל על המערער קנס בסך של 35,000 ש"ח או שבעה חודשי מאסר בפועל תמורתם.

תמצית כתב האישום

1. ביום 16.10.2013 הוגש נגד המערער כתב אישום המונה 15 אישומים, כאשר האישום הראשון עוסק בהתרחשות עובדתית מחודש ספטמבר 2012 ויתר האישומים מתייחסים לתקופה שבין אוגוסט לספטמבר 2013.

2. לפי המפורט בחלק הכללי של כתב האישום - ביחס לכלל האישומים למעט האישום הראשון - במהלך סוף חודש אוגוסט ועד תחילת חודש ספטמבר 2013, המערער - המכונה "נאסר" - ביחד עם סברי שאני (להלן: סברי), חסן אבו ליל (להלן: חסן) ואדם אחר המכונה "אבו מוחמד-חאג'" (להלן: חאג'), קשרו קשר לגבות כספים מאנשים בגין המחאות חוזרות וזאת בדרך של סחיטה באיומים, הטרדות טלפוניות והפחדות. במסגרת קשירת הקשר קיבלו הנסחטים שיחות טלפון מאיימות מחאג', במהלכן איים לפגוע בהם, במשפחתם וברכושם. במסגרת קשירת הקשר ולשם הוצאתו לפועל, היה המערער מעביר לסברי ולחסן את המחאות החוזרות ושולח אותם אל הנסחטים. סברי וחסן היו פונים לאותם נסחטים בדרישה לקבל מהם את כספי הסחיטה בדרך של הפחדה. את כספי הסחיטה העבירו סברי וחסן למערער. במהלך אותם החודשים, ועד למעצרו של סברי וחסן, הוציאו המערער, סברי, חסן וחאג' את הקשר אל הפועל, תוך שגבו עשרות אלפי שקלים בתמורה לאותן המחאות מאנשים שונים (להלן: המתלוננים), בדרך של סחיטה באיומים. בחלק מהמקרים, אף נזרקו חומרי נפץ מסוגים שונים לעבר בתיים של המתלוננים. הכל כמפורט בהרחבה בכתב האישום. במעשיו אלו, המערער, בצוותא חדא עם סברי, חסן וחאג', קשרו קשר לסחוט באיומים את המתלוננים, וסחטו אותם בכך שאיימו עליהם בעל פה ובהתנהגות בפגיעה שלא כדין בגופם או בגוף אדם אחר, בחירותם ובפרנסתם וגבו מהם סכומים שאותם שילמו להם כדמי הסחיטה וזאת בשל האיום והטלת האימה.

3. לפי המפורט באישום הראשון, כשנה קודם לאירועים אלו, קשר המערער קשר עם אחרים, אשר זהותם אינה ידועה למשיבה, לסחוט באיומים את ג'עפר אבו ריה באותה שיטה של סחיטה באיומים שתוארה לעיל. בהתאם לכך, סחט המערער או מי משותפיו את ג'עפר אבו ריה באיומים במטרה להוציא ממנו כספים, וחזיזו אף נזרק לעבר ביתו. במעשיו אלו, המערער, בצוותא חדא עם אחרים, קשרו קשר לסחוט באיומים את ג'עפר אבו ריה וסחטו אותו באיומים בכך שאיימו עליו בעל פה ובהתנהגות בפגיעה שלא כדין בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותו ובפרנסתו.

4. בפתח דבריו, ציין בית המשפט המחוזי כי יריעת המחלוקת בין הצדדים הסתכמה בשני עניינים מרכזיים: ראשית, התרחשות האירועים נשוא האישום הראשון. לטענת המערער, אכן קשר עצמו לאירועים אלו אך טען כי לא היה מודע לעובדה כי הוא מבצע עבודה אסורה ו-"סבר לתומו" כי הוא עוסק בגבייה מותרת. שנית, זהותו של המכונה "נאסר" באישומים 2-15, כאשר המערער כפר במיוחס לו וטען כי אינו מכיר את סברי וחסן ואינו יודע מאומה על העבירות המתוארות באישומים אלו.

5. ביחס לאישום הראשון; ציין בית המשפט המחוזי כי במסגרת חקירתו הנגדית שתק המערער ולא ענה לשאלות אשר הופנו אליו. עם זאת, הוגשו לבית המשפט שתי הודעותיו במשטרה ביחס לאישום זה. עוד הוגשו דו"ח עימות בין המערער לבין חשוד אחר (נמארנה מהראן); ודו"ח על קבלת מכשירי טלפון אשר נתפסו ברשות המערער. גובה ההודעות - רס"ב נדים שחאדה - אף העיד לפני בית המשפט. בסיכומו של דבר, הטעים בית המשפט כי המערער הודה בחקירתו במשטרה וקשר את עצמו לביצוע העבירות המיוחסות לו באישום זה, וממילא במודעות לכך שאמנם מדובר בפעולות אסורות ולא בגבייה מותרת. עוד נקבע, כי התקיימה הדרישה לקיומה של תוספת ראייתית מסוג "דבר מה נוסף", נוכח דו"ח העימות; עדותו של רס"ב שחאדה; עדותו של המתלונן (באישום זה); וכן שתיקתו של המערער.

6. אשר לאישומים 2-15; יריעת המחלוקת הסתכמה, כאמור, בשאלת זהותו של האיש המכונה "נאסר" והאופן שבו ניתן לקשור אותו למערער. מכתב האישום עלה כי נאסר היווה מעין צינור דו-כיווני: להעברת השיקים מחאג' - אשר היווה דמות מבצעת עליונה, והיה יוצר קשר עם הנסחטים ודורש מהם כספים תוך איומים - לאחרים וכן העברת הכספים מהם אליו. בית המשפט המחוזי ציין כי שני המעורבים הנוספים בפרשה - סברי וחסן - העידו לפניו, נחקרו במשטרה ובוצע עימות בינם לבין המערער. שניהם הודו, במסגרת הסדרי טיעון, במיוחס להם בכתב אישום מתוקן שהוגש נגדם. עוד צויין כי מעיון בעימות ביניהם לבין המערער עולה כי הם נחוישים בדעתם שהמערער - שעמד מולם וזיהה עצמו בשמו - הוא אותו נאסר הקשור לפרשה נשוא האישומים אלו, וכי לא היה להם כל ספק או היסוס בעניין. גם בבית המשפט העידו סברי וחסן ארוכות וזיהו את המערער העומד לדין כאותו נאסר אשר מעורב בכל הפרשה. בית המשפט קבע כי שני עדים אלו הותירו "רושם אמין, חיובי ומהימן". בתוך כך, דחה בית המשפט את טענת המערער כי היה על החוקרים לערוך מסדר זיהוי ומשלא עשו כן חיבלו בראיות בכך שהכניסו את סברי וחסן לעימות עימו כאשר ידעו במי הם עומדים לפגוש. בית המשפט קבע, כי לא הוכח כל אינטרס מצד מי מהם להעליל עלילות שווא, כאשר "שניהם היו בטוחים בלי צל צילו של ספק כי זהו נאסר אשר נכח בחדר".

7. בית המשפט המחוזי המשיך וסקר את עדויותיהם של סברי וחסן, בהן פורטו שיטות העבודה בהן נקטו ומערכת היחסים בין כל המעורבים בפרשה. באשר לעדותו של סברי, נקבע כי בחלק מדבריו היו סתירות מסויימות, אך כי המדובר ב-"סתירות שטחיות שאינן גורמות ליסוד האיתן העומד בבסיס פרשת התביעה לקרוס". ביחס לעדותו של חסן, קבע בית המשפט כי נוצר רושם שחסן נטה למזער את חלקו בפרשה וכי התגלו מספר סתירות בין עדותו לבין חקירתו במשטרה. עם זאת, נקבע כי אין בכל אותן סתירות כדי לרדת לשורש העניין וכי ברור שכוונתו הייתה שלא לסבך את עצמו ותו לאו. ביחס לנקודה העיקרית - זהותו של המערער ושיטות העבודה בהן פעלו המעורבים בפרשה - עדותו של חסן, כך נקבע, השתלבה היטב עם יתר העדויות והצביעה על כך שנאסר הוא המערער. לצד זאת, החליט בית המשפט - לאחר שנדרש למבחנים שהותו בפסיקה להחלתו של סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות) - להעדיף את אמרתו של חסן בהודעותיו על פני עדותו.

8. מכיוון שסברי וחסן היו שותפים לביצוע העבירות, וכן נוכח קבלתן של אמרות החוץ של חסן, סקר בית המשפט המחוזי את החיזוקים הנדרשים על מנת לבסס את הרשעתו של המערער, כהוראת סעיפים 10א ו-54 לפקודת הראיות. בין היתר, מנה בית המשפט את: הודעת המערער במשטרה, בה מסר כי יש לו שם כינוי "נסר"; והעובדה כי

שיטות העבודה באישום הראשון דומות לשיטות העבודה ביתר האישומים.

9. אשר לגרסתו של המערער; קבע בית המשפט המחוזי כי המערער "הותיר רושם שלילי ביותר" כאשר "שקריו בלטו והזדקרו עד מאד" וכי לא מצא ליתן אמון בעדותו. עוד צויין כי המערער "שיקר במצח נחושה עת שלל מעורבות בכל הפרשה" וכי על אף הראיות המוצקות אשר עמדו נגדו והוטחו בו, "נותר דבק בהכחשתו מבלי להניד עפעף". בסיכומו של דבר, הרשיע בית המשפט את המערער בכל העבירות שיוחסו לו בכתב האישום.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

10. בטיעוניה לעונש, הטעימה המשיבה את חלקו העיקרי של המערער והתכנון אשר קדם לביצוע העבירות; את הנזק שהיה צפוי להיגרם מביצוע העבירה; וכן את הנזק שנגרם בפועל - הן נזק נפשי והן נזק כספי, אותו העריכה, בין היתר, בסך של 126,900 ש"ח ו-10,000 דולר. המשיבה טענה כי יש לקבוע מתחם ענישה בעבירות של קשירת קשר וסחיטה באיומים הנע - ביחס לכל אירוע בנפרד - בין 18 ל-48 חודשי מאסר בפועל, בצירוף עונשים נלווים. זאת, תוך השוואה לעונשים שהוטלו על השותפים סברי וחסן; על סברי הוטל עונש של 40 חודשי מאסר לריצוי בפועל (וערעורו נדחה) ואילו חסן נידון ל-18 חודשי מאסר בפועל, ערעורו התקבל ועונשו הופחת ל-12 חודשי מאסר בפועל. משכך, עתרה המשיבה להטיל על המערער עונש מאסר ממושך למשך שנים ועונשים נלווים. מנגד, מיקד המערער את טענותיו בשוני הקיים בינו לבין סברי וחסן, וטען כי לא בא במגע עם אף קורבן; לא הפחיד איש; וכי חלקו היחסי היה שולי.

11. בבואו לגזור את דינו של המערער, ציין בית המשפט המחוזי את הערך החברתי אשר נפגע וכי "דיו רב נשפך בתיאור חומרתן של העבירות" בהן הורשע המערער. בית המשפט אימץ את מתחם העונש אשר נקבע בעניינם של סברי וחסן וקבע כי ביחס לכל אישום בנפרד המתחם נע בין 18 ל-48 חודשי מאסר בפועל, בנוסף לעונשים נלווים. עוד נקבע כי כתב האישום ייחס למערער 15 אישומים שונים אשר התרחשו בזמנים שונים וכלפי מתלוננים שונים, ועל כן הם מהווים אירועים נפרדים ובהתאם גם יש לקבוע מתחמים נפרדים.

12. אשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות, ציין בית המשפט המחוזי את התכנון המוקדם הקפדני; עמד על כך שהמערער שימש כדמות חשובה בשרשרת האירועים והיה "היד המכוונת" אשר הוציא את זממו לפועל באמצעות אחרים; וציין את הנזק הנפשי האדיר שנגרם למתלוננים שהתבטא באימה ופחד. אשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, צויין כי זו מעורבותו הראשונה של המערער בפלילים; וכי מדובר במערער צעיר לימים שאף התארס ועמד להתחתן. מנגד, צויין כי המערער לא נטל אחריות על מעשיו וממשיך לטעון לחפותו; וכי חלקו בתיק דנן שונה מחלקם של השותפים האחרים לעבירה - חסן וסברי. עוד נדרש בית המשפט לטענות ביחס לחילוט רכב המזדה, אשר שימש לביצוע העבירות.

13. אשר על כן, גזר בית המשפט המחוזי על המערער עונש של 46 חודשי מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו, לצד העונשים הנוספים המפורטים לעיל.

מכאן הערעור שלפנינו.

תמצית נימוקי הערעור

14. המערער טוען - באמצעות באת-כוחו, עו"ד כינרת שם אור-קולני - טענות רבות אשר מצדיקות, לדידו, את זיכוי או לחילופין הפחתה בעונשו. אביא את עיקרן.

15. עניינה של קבוצת הטענות הראשונה של המערער באישום הראשון. לטענת המערער, בהתנהלותה של המשיבה

נפלו מספר פגמים המצדיקים את זיכוי מהרשעתו באישום זה, ובהם: העובדה כי המשיבה החליטה לסגור את התיק בשעתו, ולא הביאה כל ראייה או נימוק המצדיק את פתיחתו מחדש; העדר קבלת אישורו של פרקליט המדינה לפתיחת התיק מחדש והגשת כתב האישום; והעובדה כי המשיבה לא יידעה את המערער בדבר העברת חומר הראיות לפרקליטות לשם הגשת כתב אישום, ובכך מנעה ממנו את זכותו לשימוע. עוד טוען המערער להגנה מן הצדק, הנובעת מכך שלא הוגש כתב אישום נגד שותף נוסף באישום זה - נמארה מהראן.

קבוצת הטענות השנייה של המערער, עוסקת באישומים 2-15. עיקר טענותיו של המערער נועדו לתקוף את זיהוי כדמות המכונה "נאסר" באישומים אלו. ראשית, טוען המערער כי לא ניתן לסמוך על עדויותיהם של סברי וחסן אשר, לטענתו, מעידים אודות אחריותו על מנת להפחית מחלקם. שנית, מטעים המערער כי המשיבה נמנעה מלעשות מסדר זיהוי, אלא הכניסה את סברי וחסן - אחד אחרי השני - לחדר החקירות בו הוא שהה, ביודעם שהם נכנסים להתעמת עם נאסר שבכתב האישום. שלישית, טוען המערער כי מחקרי התקשורת מלמדים כי "לא הייתה ולו שיחת טלפון אחת" בין סברי וחסן לבינו; וכי מהשוואת כתב ידו לכתב ידו של מי שנטען להיות נאסר עולה כי לא מדובר באותו אדם.

אשר לעונש, טוען המערער לאפליה בין העונש שקיבלו סברי וחסן לבין העונש שהושת עליו. בתוך כך, מטעים המערער כי סברי וחסן שימשו כ-"זרוע מבצעת". לעומתם, המערער "רק" נטל תפקיד של מי שגייס אותם והיווה צינור להעברת השיקים, כך שלא הפחיד או איים על אף קורבן. עוד טוען המערער כי העונש פוגע בבני משפחתו, בארוסתו ובפרנסתו וכי יש להעמיד את עונש המאסר בפועל על 12 חודשים.

16. מנגד, טוענת המשיבה - באמצעות באת-כוחה, עו"ד הדר פרנקל - כי בהכרעת דינו נדרש בית המשפט המחוזי לכל טענותיו של המערער ודחה אותן אחת לאחת. בפרט, טוענת המשיבה כי לא נפלו פגמים בהתנהלותה בכל הנוגע לאישום הראשון; כי בית המשפט מצא את סברי וחסן עדים מהימנים; כי בעימות עם המערער הם זיהו אותו "באופן ספונטני"; וכי בית המשפט מצא מספר חיזוקים לגרסתם. עוד דוחה המשיבה את טענות המערער ביחס לעונש שהוטל עליו ומטעימה את תפקידו המרכזי בפרשה דן.

דין והכרעה

17. לאחר שעיינתי בהכרעת הדין ובגזר הדין, בהודעת הערעור ובמכלול הראיות, ולאחר ששמעתי את טיעוני באות-כוח הצדדים בדיון שנערך לפנינו, הגעתי למסקנה כי יש לדחות את הערעור על שני חלקיו, כמפורט להלן.

האישום הראשון - הפגמים הנטענים בהתנהלות המשיבה

18. כאמור לעיל, המערער טוען למספר פגמים בהתנהלות המשיבה, שיש בהם כדי להביא לזיכוי. בית המשפט המחוזי נדרש לפגמים נטענים אלו, וקבע כי לא עלה בידי המערער לבססם מבחינה משפטית ועובדתית, כאשר "הדברים אמורים במיוחד ביחס לטענה של הגנה מן הצדק וכן אי קיום חובת השימוע". עוד קבע בית המשפט כי אין במקרה דן "התעמרות ו/או רדיפה" אחר המערער; אין אכיפה סלקטיבית; ואין פגם כה יסודי ביחס להליך השימוע, היוודע לשורשו של עניין והמצדיק את ביטולו של כתב האישום. השיקולים שעמדו בבסיס כתב האישום, כך נקבע, "הינם שיקולים אובייקטיביים וענייניים".

עוד נדרש בית המשפט המחוזי לבג"ץ 844/86 דותן נ' היועץ המשפט לממשלה, פ"ד מא(3) 219 (1987) (להלן: הלכת דותן), העוסק בסמכותן של רשויות התביעה לחזור בהן, מיוזמתן, מן ההחלטה שלא להגיש כתב אישום.

19. קביעות אלה של בית המשפט המחוזי מקובלות עלי. כבית המשפט, אף אני סבור כי המערער לא עמד בנטל הדרוש על מנת לבסס כדבעי את טענותיו בעניין הפגמים בהתנהלותה של המשיבה, ובכלל זה העובדה כי המשיבה חזרה בה מסגירת התיק. לא יכול להיות ספק כי אין בעובדה זו, לכשעצמה, כדי להצדיק את ביטולו של כתב האישום. מושכלות יסוד הן, כי לרשויות התביעה נתונה הסמכות לעיין בחומר הראיות המונח לפניו, ובתוך כך להחליט לפתוח מחדש תיק שנסגר זה מכבר, כאשר יכולות להיות לכך סיבות רבות. יפים לעניין זה הדברים שנאמרו בהלכת דותן, ואיני רואה צורך להאריך מעבר לכך:

"סמכותו של התובע לגבי חומר החקירה, כסמכותה של כל רשות ציבורית בעלת סמכויות משפטיות, היא הסמכות להתייחס לחומר שלפניו באופן ענייני ולדון בו ולטפל בו על-פי חובתו המשפטית והציבורית, כפי שמתחייב ממהותו של החומר. אם התנהלה חקירה ולא נתגלו ראיות מספיקות והתיק נסגר, אין פירושו של דבר, שאין לפתוח בחקירה מחדש או להגיש כתב-אישום, אם, למשל, מתגלות ראיות חדשות. לשם כך אינו דרוש ערר, היינו הערר אינו תנאי לבדיקתו מחדש של תיק חקירה, והעיון והדין מחדש בתיק יכולים להיעשות גם, כאמור, אחרי שחלפה בכלל התקופה אשר בתוכה ניתן היה להגיש ערר.

[...]

זכות הערר נוצרה כדי לתת למתלונן אפשרות להעלות טענות נגד סגירת ההליכים, אשר בהם היה הוא הגורם הפותח. אין לה זיקה לזכותו ולסמכותו של התובע לעיין מחדש בהחלטה שלו או של תובע הכפוף לו ולהורות, בניגוד להחלטה קודמת בדבר סגירה, על הגשת כתב-אישום. זוהי סמכותו של היועץ המשפטי לממשלה לגבי תיק שנסגר על-ידי תובע אחר, זוהי גם סמכותו של דרג תביעתי ממונה אחר לגבי החלטת דרג תביעתי הכפוף לו, וזוהי גם סמכותו של מי שהחליט בעניין מעיקרו" [שם, בעמ' 222].

די בדברים אלו, על מנת לדחות את טענות המערער בכל הקשור להחלטה לפתוח מחדש את התיק נשוא האישום הראשון. יוטעם לעניין זה, כי במקרה דנן אין מדובר בערר שהגיש המתלונן (באישום זה), ועל כן אין שחר לטענות המערער בדבר הצורך באישורו של פרקליט המדינה להחלטה על פתיחת התיק מחדש, וברמיזתו לסעיף 64(א)(2) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי) [וראו: רע"פ 2980/01 אלרואי נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (13.5.2001)].

20. עוד יש לדחות את טענת המערער בכל הנוגע לזכותו לשימוע. סעיפים 60א(א) ו-ד) לחוק סדר הדין הפלילי אמנם קובעים כי רשות תביעה, אליה הועבר חומר חקירה הנוגע לעבירת פשע, תשלח לחשוד הודעה על כך; וכי החשוד רשאי לפנות לרשות התביעה בבקשה מנומקת להימנע מהגשת כתב האישום. עם זאת, סעיף 60א(ז) קובע מפורשות כי:

"הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על מי שבעת העברת חומר החקירה היה נתון במעצר, והוגש נגדו כתב אישום בתקופת מעצרו" [וראו והשוו גם: בש"פ 984/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 8 ו-13-15 (25.2.2010)].

בדיון לפנינו, הטעימה באת-כוח המשיבה כי זהו המקרה דנן ועל כן אין ספק כי למערער - ששהה במעצר בתקופה

הרלבנטיות - לא נתונה הייתה זכות שימוע מכוח חוק סדר הדין הפלילי. עוד ציינה באת-כוח המשיבה כי "למען הזהירות" ניתן אישור של פרקליטת המחוז, כך שאף לפי הסיפא של סעיף 60א(א) לחוק סדר הדין הפלילי, פטורה הייתה המשיבה מהעברת הודעה למערער.

21. אשר לטענת ההגנה מן הצדק; כבר נקבע בעבר, כי ההכרעה בשאלה אם ההעמדה לדין של חלק מן המעורבים בביצוע עבירה הינה בבחינת אכיפה חלקית מותרת או שמא אכיפה בררנית פסולה - אשר יכולה להצדיק ביטולו של כתב אישום מטעמי הגנה מן הצדק - תהא תלויה, לרוב, בבירור השאלה אם הרשות פעלה על יסוד שיקולים זרים ובאופן "שרירותי גרידא", כך שהחלטתה "פוגעת באופן חריף בתחושת הצדק וההגנות של בית-המשפט" [ראו: ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נט(6) 814, 776 (2005) והאסמכתאות שם]. בצדק קבע בית המשפט המחוזי, כי במקרה דנן העלה המערער את טענותיו "על רגל אחת"; וכי אין כל התעמרות או רדיפה אחריו מצד רשויות התביעה. ודוק, כל שטען המערער הוא כי "הוכיח" בחקירתו כי "מי שהיה מבצע את העבירות היה מהראן". על פניו, משהמערער שיקר לאורך חקירותיו ועדותו - דבר שאף מצא את ביטויו בקביעותיו הנחרצות של בית המשפט, כאמור לעיל - הוא לא עמד בנטל הנדרש על מנת להוכיח כי אכן ראוי היה להגיש, על בסיס גרסתו, כתב אישום כנגד מעורב אחר בפרשה. המערער אף לא הוכיח כי במקרה דנן נפל פגם מהותי בשיקול דעתן של רשויות התביעה. עינינו הרואות, כי יש לדחות בשתי ידיים את טענות המערער בכל הנוגע לאישום הראשון.

אישומים 2-15

22. הלכה ידועה היא, כי בית משפט זה אינו נוטה להתערב בקביעות עובדתיות ובממצאי מהימנות של הערכאה הדיונית, כך שהתערבות מעין זו מוגבלת למקרים חריגים ויוצאי דופן [ראו: ע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 632, 643-644 (2000)]; ע"פ 2202/08 פסקו נ' מדינת ישראל, פסקה 37 והאסמכתאות שם (7.3.2012)]. הטעם לכך נעוץ, כידוע, ביתרונה המשמעותי של הערכאה הדיונית אשר יכולה להתרשם מן העדים ומן הראיות באופן בלתי אמצעי [ראו: ע"פ 4912/91 תלמי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 581, 610-612 (1993)].

עם זאת, הכירה הפסיקה בשלושה חריגים לכלל זה, המקלים על התערבותה של ערכאת הערעור. החריג הראשון חל כאשר הערכאה הדיונית לא התבססה בממצאיה על הופעתם של עדים אלא על ראיות שבכתב [ראו: ע"פ 398/89 מנצור נ' מדינת ישראל, פסקה 4 לפסק דינו של השופט ג' בך (19.1.1994)]; החריג השני חל כאשר הערכאה הדיונית התבססה בממצאיה על הסקת מסקנות מחומר הראיות [ראו: ע"פ 5937/94 שאבי נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 832, 835 (1995)]; והחריג השלישי חל כאשר נפלו טעויות מהותיות באופן שבו העריכה הערכאה הדיונית את מהימנותן של העדויות [ראו, למשל: ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(2) 690, 696 (1993)].

23. את טענותיו של המערער בדבר גרסתם של סברי וחסן - ובכלל זה, הטענות הנוגעות לעימותים בינם לבין המערער, עליהם העידו בבית המשפט המחוזי - יש לראות כמוונות להפעלתו של החריג השלישי. לצד זאת, את טענותיו של המערער ביחס למחקרי התקשורת וניתוח כתב ידו, יש לראות כמוונות להפעלתו של החריג הראשון. אדרש לטענות אלה כסדרן.

מהימנות עדותם של סברי וחסן

24. לטענת המערער, לא ניתן לסמוך על עדויותיהם של סברי וחסן כיוון שלשניהם "אינטרס להשליך את האחריות על נאסר כדי להפחית מחלקם". עוד נטען ביחס לסברי, כי בחקירתו הנגדית פרץ בבכי לאחר ש-"גילה כי שקריו נחשפו" ועל כן "ניתן לקבוע בוודאות כי העד אינו מהימן"; וכי הפך ל"קבלן עצמאי" תוך שהסתתר מאחורי "דמות דמיונית" - הלא הוא נאסר - לצורך הפחדת המתלוננים. ביחס לחסן נטען, כי לא היה בטוח במאת האחוזים כי המערער הינו נאסר.

25. באשר לעדותם של סברי וחסן, קבע בית המשפט המחוזי כי:

"גם חסן וגם סברי העידו ארוכות בפניי וזיהו את הנאשם (המערער - י.ד.). העומד לדין כאותו נאסר אשר מעורב בכל הפרשה. שני העדים הותירו עלי רושם אמין, חיובי ומהימן (ההדגשה אינה במקור - י.ד.)" (עמ' 92 להכרעת הדין).

בסיכומו של דבר, קבע בית המשפט המחוזי כי:

"הוצגה בפניי תשתית ראייתית אמינה, תואמת, שלא מותרת צל צילו של ספק בדבר מהימנותם ואמינותם של עדי התביעה והמלמדת, מעל לכל ספק, כי הנאשם (המערער - י.ד.) הוא 'נאסר'" (עמ' 93 להכרעת הדין).

כזכור, בית המשפט המחוזי העדיף את הודעותיו של חסן במשטרה על פני עדותו, בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות. יוער כבר עתה, כי הפער בין גרסאותיו של חסן נעוץ היה בשאלת תפקידו ואחריותו במסגרת הקשר המתואר בכתב האישום - ולא בסוגיית הזיהוי בין המערער לבין נאסר, כמו גם שיטות העבודה בהן פעלו - ועל כן איני רואה צורך להידרש בהמשך ליחס שבין הודעותיו של חסן לבין עדותו.

26. אין לכחד כי עדויותיהם של סברי וחסן אינן נקיות מאי-דיוקים וסתירות מסוימים, ובכלל זה ניסיונם להפחית מחלקם בביצוע העבירות. עם זאת, כפי שהטעים בית המשפט המחוזי, יש לזכור כי לעדויות אלה מטרה מרכזית אחת במארג הראייתי: להוכיח כי המכונה "נאסר" בכתב האישום, הוא הוא המערער העומד לפנינו. סבורני כי אין בטענות שהעלה המערער ביחס לעדויות אלה כדי לערער על קביעה עובדתית זו.

סברי חזר והדגיש לאורך עדותו כי המערער הוא אותו נאסר עליו סיפר בחקירותיו: הוא תיאר את פגישתו הראשונה עם המערער, עת שהה במחיצתו של חסן (עמ' 32 לפרוטוקול) והסביר כי עמד עימו בקשר טלפוני, בו הודיע לו המערער אל מי עליו לגשת על מנת לגבות כספים (עמ' 32 ו-33 לפרוטוקול). במקום אחד, אף העיד סברי אודות גילוי שמו האמיתי של המערער:

"ש: בכל עדויותיך במשטרה אתה מדבר על אדם בשם נאסר

ת: בכל התקופה שעבדתי אתו אני הכרתי אותו בשם נאסר, הופתעתי שהשם שלו הוא עבדאללה שולי.

ש: כל מה שאתה ספרת במשטרה על נאסר בעצם ספרת על מי?

ת: סיפרתי על הנאשם עבדאללה, כי זה הוא" (עמ' 31 לפרוטוקול).

אף בהודעותיו של סברי במשטרה, סיפר כי פגש את נאסר מספר רב של פעמים: "כול יום במהלך החודש הזה" (נ/5, עמ' 3).

בשולי הדברים יוער, כי מעיון בפרוטוקול עדותו של סברי עולה כי בניגוד לטענת המערער - לפיה בכיו של סברי בחקירתו הנגדית נבע מ"גילוי שקריו" - הרי שסברי פרץ בבכי כאשר סיפר שלא לקח לעצמו כספים וכי אשתו חלתה בסרטן (עמ' 40 לפרוטוקול). אכן, בחקירתו הנגדית ביקש סברי להמעיט מתפקידו הפעיל בסחיטת המתלוננים, אך כאמור לעיל, אין בכך כדי לערער על מהימנות עדותו, בפרט בכל הנוגע לזיהוי המערער כנאסר.

27. אף חסןמסר בעדותו כי פגש את האדם המכונה "נאסר" "פעם או פעמיים" (עמ' 51 לפרוטוקול). בניגוד לסתירות שנמצאו בין הודעותיו של חסן לבין עדותו - באשר לחלקו ואחריותו במנגנון סחיטת המתלוננים - לא נמצאה כל סתירה בדבריו בכל הנוגע לזהותו של נאסר. הן בהודעותיו והן בעדותו סיפר חסן בפירוט אודות מפגשו הראשון (והמרכזי) עם המערער בג'דידה (ת/95, עמ' 4; ת/97, עמ' 2; וכן עמ' 50-51 לפרוטוקול), דבר העולה בקנה אחד עם תיאורו של סברי, כאמור לעיל. עיון בפרוטוקול עדותו של חסן, אף מעלה כי אין ממש בטענת המערער אודות רמת ביטחונו של חסן בזהותו:

"ש: עד כמה אתה בטוח באחוזים, שאותו בחור שנפגשת איתו בג'דידה הוא הנאשם (המערער - י.ד.) שנמצא כאן.

ת: אני בטוח ב-95 אחוז. לא רוצה לומר 100 אחוז" (עמ' 59 לפרוטוקול).

28. הנה כי כן, שוכנעתי כי על אף ניסיונם של סברי וחסן להפחית מחלקם בביצוע העבירות, אין מקום להתערבותו של בית משפט זה בממצאי העובדה והמהימנות של בית המשפט המחוזי ביחס לעדויותיהם. עם זאת, סברי וחסן הינם שותפיו של המערער לדבר עבירה. מושכלות יסוד הן, כי בעדותו של שותף לדבר עבירה טמון קושי, הנובע מכובעו הנוסף - אותו הוא חובש לראשו במהלך עדותו - כנאשם. במקרה כזה, קיים חשש כי עד המואשם בגין אותה פרשה שבעטיה נדרשת עדותו, יבקש להגדיל את חלקם של שותפיו לעבירות ומנגד למזער את חלקו שלו. הדרישה לחיזוק ראיתי - המופיעה בסעיף 54א(א) לפקודת הראיות - נועדה להתגבר על קושי זה [ראו והשוו: בג"ץ 11339/05 מדינת ישראל נ' בית המשפט המחוזי באר שבע, פסקאות 13 ו-28 (8.10.2006)].

לא זו אף זו, לעדותו של חסן נדרשת תוספת ראיתית של "חיזוק מוגבר". זאת, כיוון שבנוסף לחיזוק הנדרש נוכח היותו שותפו של המערער לדבר עבירה, סעיף 10א(ד) לפקודת הראיות מורה כי אמרת עד שנמסרה מחוץ לבית המשפט והתקבלה - כבמקרה של חסן - טעונה "דבר לחיזוקה". עם זאת, כבר נקבע בעבר כי "חיזוק מוגבר" זה אינו מחייב תוספת ראיתית "מסבכת" אלא די בתוספת "מאמתת" בלבד, אשר תחזק את אמרת החוץ של השותף לדבר עבירה. משכך, די בכך כי הראיות המובאות תחזקנה את עדותו של העד על ידי אישור פרט רלבנטי עליו העיד, ואשר הנאשם מתכחש לו [ראו: ע"פ 8469/99 אסקין נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 65, 76 (2001); ע"פ 3873/08 אטיאס נ' מדינת ישראל, פסקה 117 (6.9.2010); ע"פ 4428/13 שיטרית נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (30.4.2014)].

29. כאמור לעיל, בענייננו מצא בית המשפט המחוזי מספר חיזוקים לעדותם של סברי וחסן. כאן המקום אף לחזור ולהדגיש את שקבע בית המשפט ביחס לעדותו של המערער: כי הוא הותיר רושם "שלילי ביותר"; שיקר "במצח נחושה"; וכי עניין לנו בהכחשה "גורפת ורחבה עד מאד", כאשר רבות מן הראיות שהביאה המשיבה "יכלו לפגוע בהכחשה זו במספר רב של נקודות וזאת לרוחבו של כל קו הכפירה".

30. לאחר שעיינתי בחומר הראיות המונח לפנינו, סבורני כי בצדק הצביע בית המשפט המחוזי על מספר ראיות מחזקות לעדותם של סברי וחסן. בראש ובראשונה, העובדה כי המערער עצמו מסר בשתי חקירות במשטרה כי השם "נאסר" הינו כינוי שלו. זאת, מיוזמתו שלו ומבלי שנשאל ישירות אודות שם זה:

"ש: האם יש לך כינוי?"

ת: כן יש לי כינוי והוא אבו עריבי וגם נסר" (ת/83, עמ' 3).

וכן:

"ש: מה הכינוי שלך כאשר אתה מדבר עם אנשים?"

ת: אבו עריבי, ולעיתים נסר" (ת/82 עמ' 4).

שנית, הדמיון הרב בין שיטות העבודה המתוארות באישום הראשון לבין שיטות העבודה המתוארות באישומים 2-15, כפי שזו נלמדת מעדויותיהם של סברי וחסן כמו גם מהודעותיהם של המתלוננים. שיטות עבודה אלה כללו, בין היתר: סחיטה באמצעות שיחות איום טלפוניות אותן ביצע "חאג", כאשר תפקידו של המערער היה להיות איש הביצוע הבכיר בשטח השולח את "החיילים" לגבות כספים מן המתלוננים; זריקת חומרי הנפץ שנזרקו - על ידי חאג' - בשם קוד של "מתנה" (כמתואר על (הן באישום הראשון והן באישומים 2-4); וכינוי חומרי הנפץ שנזרקו - על ידי חאג' - בשם קוד של "מתנה" (כמתואר על ידי המערער באישום הראשון: ת/82, עמ' 3; וכמתואר על ידי המתלוננים באישומים 2-4 (בהתאמה): ת/32, עמ' 1; ת/33, עמ' 1; ת/34, עמ' 1); והדמיון בין מכשירי הטלפונים ה"מבצעיים" מסוג "נוקיה" אשר נתפסו אצל המערער ושימשו אותו בכל הנוגע לאישום הראשון (ת/72; עמ' 20-21 לפרוטוקול) לבין הטלפונים שנתפסו ברשותם של חסן וסברי (ת/16), כאשר סברי אף העיד כי קיבל טלפון זה מהמערער (עמ' 30-31 לפרוטוקול).

כזכור, המערער קשר את עצמו (בהודעותיו) למתואר באישום הראשון, ובכלל זה לשיטות העבודה המתוארות בו. על כן, מהדמיון המתואר לעיל ניתן להסיק אודות הקשר של המערער גם לאישומים 2-15. יוער לעניין זה, כי הלכה ידועה היא, כי ראיות בדבר מעשים דומים שעשה נאשם ושיטת ביצוע המייחדת אותו, עולה אף כדי סיוע ראייתי [ראו: יעקב קדמי על הראיות חלק ראשון 294 (2009)].

שלישית, העובדה כי סברי סיפר בהודעותיו כי נפגש עם המערער בשפרעם (נ/5, עמ' 2 ו-3), ובעדותו אף סיפר כי הפגישה התרחשה מול ביתו של המערער בשכונת חרוביה שבעיר זו (עמ' 47-48 לפרוטוקול). המערער עצמו אישר - הן בהודעותיו והן בעדותו - כי התגורר בשפרעם (ת/19, עמ' 2; וכן עמ' 48 לפרוטוקול).

לא נעלמה מעיני טענתו של המערער כי בהודעתו סיפר סברי כי אינו יודע פרטים אודות המערער (ובכלל זה, אודות מקום מגוריו). זאת, לעומת עדותו, בה טען כי ידע היכן המערער מתגורר. עם זאת, סבורני כי לא מדובר בסתירה היורדת לשורשו של עניין. בהודעה אליה הפנה המערער, אמר סברי ביחס לנאסר: "לשאלתך אין לי פרטים נוספים עליו, הייתי פוגש אותו, לפעמים בשפרעם" (נ/5, עמ' 2). הנה כי כן, מחד, סברי לא שלל ישירות את ידיעת פרטי מגוריו של נאסר אלא אך ציין - בצורה כללית ביותר - כי אינו יודע אודותיו פרטים נוספים. זאת ועוד, סברי ציין מפורשות כי נהג להיפגש עם נאסר בשפרעם. מאידך, בעדותו בבית המשפט - ולאחר שנשאל על כך מפורשות - סיפר סברי כי מקום המפגש עם המערער היה בביתו של המערער שבשכונת חרוביה שבשפרעם.

אף לא נעלמה מעיני טענתו של המערער - כפי שגם מסר בעדותו (עמ' 64 לפרוטוקול) - כי מאז שנת 2012 הוא אינו מתגורר בשפרעם. עם זאת, סבורני כי אף אם אקבל טענה זו - בכל הנוגע למקום מגוריו של המערער - הרי שהוא לא עמד בנטל הדרוש על מנת להוכיח כי כלל לא ביקר בשפרעם בתקופה הרלבנטית. ודוק, סברי מעולם לא טען כי

המערער גר בפועל בביתו שבשפרעם, אלא רק כי לבקשתו של המערער, פגש אותו במקום זה. יוער לעניין זה, כי אביו של המערער אמנם סיפר בעדותו כי בנקודת זמן מסוימת הפסיק המערער להתגורר בשפרעם, אך השיב כי אינו "זוכר בדיוק" מהי אותה נקודת זמן. לשאלה אם לאחר נקודת זמן זו היו מקרים שבהם המערער "נכנס ויצא משפרעם", אף השיב כי "אינו יודע" (עמ' 80-81 לפרוטוקול).

העימותים עם המערער והעדרו של מסדר זיהוי

31. טענה מרכזית נוספת - באמצעותה מבקש המערער לערער על זיהויו כדמות המכונה "נאסר" באישומים 15-2 - עוסקת בעימותים שנערכו בין סברי וחסן (בנפרד) לבינו; ובעובדה כי עובר לעימותים אלו לא נערך מסדר זיהוי. את טענת המערער בעניין זה, ניתן להבין בשתי צורות שונות. ראשית, ככזו המצביעה על פגם מהותי בהליך זיהויו כנאסר המהווה "מחדל חקירה" וממילא הופך, לדבריו, את הראייה ל-"מזוהמת". "החוקר פגע עמוקות בטוהר הראייה היחידה שבידי המשטרה", כך טוען המערער, ועל כן "אין יותר ערך לאותה ראייה". שנית, כטענה המצביעה, לגופו של עניין, על כך שסברי וחסן ידעו מראש כי הם עומדים לפגוש את מי שהמשיבה סברה שהוא הדמות "נאסר", ועל כן אין ליחס משקל לכך שאכן "זיהו" את המערער.

32. מן המפורסמות הוא, כי לא די בעצם קיומו של מחדל חקירתי על מנת להביא לזיכויו של נאשם, אלא נדרש כי יהא זה מחדל מהותי היורד לשורשו של עניין [ראו: ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 29 והאסמכתאות שם (3.9.2009)]. זאת ועוד, אין מחדל חקירתי מביא לזיכויו של נאשם אם הראיות שהובאו לפני בית המשפט מספיקות על מנת לבסס את הרשעתו [ראו: ע"פ 804/95 גרינברג נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4) 200, 208 (1995)].

במקרה שלפנינו, אין לכחד כי נוכח חשיבות זיהויו של המערער כדמות המכונה "נאסר", כמו גם הכחשתו של המערער כי קיימת היכרות מוקדמת בינו לבין סברי וחסן, ניתן היה, על פניו, לערוך את העימות בצורה אופטימלית יותר. בין היתר, ניתן היה לערוך מסדר זיהוי וכן לוודא כי סברי וחסן לא ידעו מראש כי הם עומדים להתעמת עם הדמות "נאסר". זאת ועוד, לא נעלמה מעיני אמירתו של חסן בעדותו, לפיה עובר לעימות בינו לבין המערער סברי סיפר לו כי "נאסר למעלה ואני זיהיתי אותו" (עמ' 59 לפרוטוקול).

33. על אף האמור, איני סבור כי העדר קיומו של מסדר זיהוי במקרה דנן מהווה מחדל מהותי היורד לשורשו של עניין, כך שאין בו, לכשעצמו, על מנת להביא לזיכויו של המערער. בית משפט זה קבע בעבר, כי כאשר עסקינן בעד וחשוד המכירים איש את רעהו "היכרות מוקדמת" - אף אם היכרות חזותית ובלתי פורמאלית - לא קיימת חובה לערוך מסדר זיהוי. במקרים כאלו, אמינות זיהויו של העד את החשוד תיקבע על פי אמינות עדותו של העד [ע"פ 1977/05 גולה נ' מדינת ישראל, פסקה 14 והאסמכתאות שם (2.11.2006)]. לא זו אף זו, שוכנעתי אף לגופו של עניין כי קיימת תשתית ראייתית המבססת כדבעי את הרשעתו של המערער. מסקנה זו אף מתחזקת מעיון בעימותים שבין סברי וחסן לבין המערער, כפי שאפרט להלן. יוער כי הגעתי למסקנה זו אף מבלי להכריע בשאלה האם במקרה דנן אכן מדובר ב"זיהוי" שנעשה באווירה הקושרת בין המערער לבין הדמות "נאסר" ועל כן הוא בעל משקל ראייתי נמוך יותר, או שמא ב"הצבעה" חוזרת שנעשתה על בסיס היכרות מוקדמת ובאה אך לצורך "סימון" המערער [ראו והשוו: ע"פ 7141/07 מדינת ישראל נ' טראבין, פסקה 43 (3.11.2008)].

34. בחקירתו הנגדית, שלל סברי את הטענה כי החוקרים אמרו לו מראש כי הוא עומד להיפגש עם האדם המכונה "נאסר":

ש: עוד אני אומר לך שבהזדמנות הראשונה שהייתה לך בתחנת המשטרה, כשראית את הנאשם (המערער - י.ד.).
בחדר החקירות עם אזיקים והחוקרים אמרו לך שאתה נכנס להתעמת עם נאסר, מצאת הזדמנות ואמרת זהו נאסר.

ת: לא נכון בכלל, החוקרים הוציאו אותי מבית המעצר, יצאתי עם האזיקים למעלה למשרד החקירות, נכנסתי לחדר, פתאום ישב שם נאסר הוא ישב בצד ללא אזיקים, הייתה לו שקית של בגדים, החוקר שאל אותי אם אני מכיר את הבן אדם הזה, ואני אמרתי שזהו נאסר. על כך היה הוויכוח. והוא אמר לי שקוראים לו עבדאללה שולי ועל זה היה הוויכוח במשטרה בינינו

[...]

ש: מה אמר לך החוקר סלמאן לפני שנפגשת עם נאסר בחדר החקירות.

ת: לא אמר לי כלום. אמר לי לעלות למעלה יש לי שם חקירה. ופתאום שעליתי למעלה ראיתי את נאסר, כך היה הסיפור" (עמ' 45-46 לפרוטוקול, וראו גם: עמ' 31).

כאמור לעיל, חסן מסר בעדותו כי עובר לעימות, סיפר לו סברי כי פגש את נאסר. לצד זאת, הדגיש חסן כי לא אמרו לו חוקריו במפורש שאכן מדובר בנאסר אלא ביקשו ממנו לזהות את האדם היושב מולו. זאת ועוד, חסן סיפר כי זיהה את המערער על בסיס נעליו הייחודיות:

"ש: אני אומר לך שאני שאלתי את החוקר סלימאן סעד, שאלתי אותו האם הוא אמר לך ולסברי לפני שאתם נכנסתם לחדר החקירות, מה מטרת הכניסה שלכם לחדר החקירות, והוא אמר לי הכנסתי אותם כדי שיתעמתו עם הנאשם (המערער - י.ד.), האם נכון. האם אמר לכם זאת.

ת: לא, הוא לא אמר זאת. הוא אמר רק זיהוי. אמרו לי יש פה אדם בשם נאסר ושאני אבוא לראותו ולזהות (כך במקור - י.ד.). הם אמרו לי שיש פה אדם בשם נאסר והם רוצים שאני אזהה אותו או שלא אזהה אותו.

ש: בעימות כתב החוקר, שאתה מזהה את הנאשם מהנעליים שלו, האם אתה זוכר שכך קרה.

ת: כן.

ש: מה כל כך מיוחד בנעליו של הנאשם.

ת: אני ראיתי אותו פעם אחת והוא נועל את אותן נעליים, וראיתי את הפרצוף שלו, וזה אותו פרצוף ואותן נעליים.

ש: מה מיוחד בנעליים אלה.

ת: שמתי לב לצבע הנעליים. זה היה צהוב חום" (עמ' 59 לפרוטוקול, וראו גם: עמ' 54).

לבסוף, רס"מ סלימאן סעד - החוקר אשר ביצע את העימות - מסר בעדותו כי סברי וחסן "לא ידעו מי הבחור שיושב מולם. הם נכנסו ישירות לחדר עימות, ומייד אמרו לו שהוא נאסר" (עמ' 8 לפרוטוקול). עוד שלל את הטענה שידעו כי הם הולכים להתעמת עם נאסר, וחזר והדגיש כי "אני אומר מהרגע הראשון שנכנסו לחדר הצביעו עליו ואמרו שזה נאסר, היו בטוחים ב-100%, לא היה להם ספק והיסוס" (עמ' 9 לפרוטוקול).

35. בית המשפט המחוזי לא הסתפק בעדויות שהובאו לפניו, אלא אף עיין בדוחות ביצוע העימותים שהוגשו לו, וקבע

שעולה מהם כי "סברי וחסן נחושים בדעתם שהנאשם (המערער - י.ד.) אשר עמד מולם וזיהה את עצמו בשם עבדאללה שולי הוא אותו נאסר הקשור לפרשה נשוא הליך זה". מנגד, המערער שלל מכל וכל כי הוא מכיר את האנשים היושבים מולו.

מעיון בדוחות ביצוע העימותים, הגעתי אף אני למסקנה זוהה. בעימות עם המערער עומד סברי, באופן שאינו משתמע לשתי פנים, על היכרותו עם המערער:

"שאלה לסברי: האם אתה מכיר את הבחור שיושב ממולך (מצביע לו על שולי עבדאללה)?

תשובה: כן אני מכיר אותו. זה נאסר. אני בטוח. זה אותו נאסר שהייתי מקבל ממנו צ'קים ושולח אותי לאנשים וגובה מהם

שולי משיב לו? (כך במקור - י.ד.)

ת: מאיפה אני מכיר אותך? זה לא אני. אני לא מכיר אותך. למה אתה אומר שזה אני?

שאלה לסברי: הנה הוא אומר כי הוא לא מכיר אותך?

ת: שקרן מכיר אותי ואני מכיר אותו. אני יודע כי זה נאסר שפגשתי אותו מספר פעמים. היה מביא לי את הכסף ומביא לי צ'קים ופגשתי אותו מספר פעמים

[...]

תשובת סברי: זה הוא אני בטוח במאה אחוז" (ת/3, עמ' 1-2).

אף חסן מתעקש בעימותו עם המערער כי מדובר בדמות המכונה "נאסר". זאת, בין היתר, נוכח נעליו הייחודיות:

"שאלה לחסן: אתה מזהה את הבחור הזה שיושב מולך? (מצביע לו על שולי עבדאללה)?

תשובת חסן: כן זה נאסר

שאלה לשולי: זה הבחור השני שמזהה אותך ואומר כי אתה נאסר?

ת: שניהם שקרנים אני לא נאסר הם מעלילים עליי

שאלה לחסן: מה תשובתך הוא אומר כי אתה מעליל עליו?

תשובה: אני מעליל עליו? למה לי להעליל עליו? אני בטוח כי זה אותו נאסר שפגשנו והיה נותן לנו צ'קים והעסיק אותנו הוא זה שסיבך אותנו

[...]

תשובת חסן: זה אותו נאסר הוא אפילו עם אותם נעליים שנועל כרגע. אני מזהה אותו עם אותו גוף. מה אני משקר את העיניים שלי. אני בטוח שזה נאסר

שאלה לחסן: אבל הבחור הזה שמולך טוען כי שמו שולי עבדאללה

תשובת חסן: אני מכיר אותו בשם נאסר. זה השם שהוא הזדהה בו. אם הוא מתחזה בשם אחר אני לא יודע. אמר לי ששמו נאסר" (ת/4, עמ' 1-2).

[סימני פיסוק הוספו לציטוטים - י.ד.].

36. בשולי הדברים אעיר כי לא נעלמה מעיני טענת המערער בכל הנוגע לראיה שסומנה נ/3. המדובר במזכר של רס"מ סלימאן סעד(מבצע העימות, כזכור), בו מצויין כי בתאריך 8.10.2013 ביצע "תרגיל עבודת מ.ט" בין המערער לבין סברי "כאשר במהלך כל התרגיל שני החשודים לא דיברו ביניהם". לטענת המערער, ראיה זו מוכיחה כי סברי אינו מכיר אותו. עם זאת, מעיון בראיה זו - כמו גם בעדותו של רס"מ סעד בבית המשפט המחוזי אודות ראיה זו (עמ' 13 לפרוטוקול) - עולה כי כל שהוכח הוא כי סברי והמערער לא דיברו ביניהם, כאשר סברי לא נשאל ישירות אודות זהותו של המערער. עובדה זו אמנם מעלה תמיהה מסוימת, אך אין בה כדי לבטל כליל את משקלו של העימות בין סברי למערער.

37. הנה כי כן, על יסוד כל האמור, שוכנעתי כי יש די ראיות על מנת להוכיח כי המערער הוא אותו "נאסר" נשוא אישומים 15-2. משהגעתי לכלל מסקנה כי יש להשתית על עדויותיהם של סברי וחסן ממצאי עובדה, אף אין בידי לקבל את טענות המערער לפיהן סברי היה האישיית הדומיננטית בפרשה דנן, אשר הסתתר מאחורי "דמות דמיונית" - הלא הוא "נאסר" - על מנת להפחיד את המתלוננים.

המערער מוסיף וטוען מספר טענות נוספות כנגד הרשעתו באישומים 15-2, ואליהן אפנה עתה.

טענותיו הנוספות של המערער

38. מחקרי התקשורת-כזכור, טוען המערער כי עיון במחקרי התקשורת מלמד כי "לא הייתה ולו שיחת טלפון אחת" בין סברי וחסן לבינו, ועל כן נהיר כי הוא "אינו קשור לפרשה". על מנת לראות האם יש ממש בטענה זו, אעמוד בקצרה על התשתית הראייתית בכל הנוגע לטלפונים המעורבים בפרשה דנן.

מהודעותיהם של המתלוננים עולה כי שיחות הטלפון המאיימות בוצעו ממספר הטלפון 054-3019346 (להלן: מספר הטלפון המאיים) (בין השאר: ת/32, עמ' 1-2; ת/34, עמ' 1-2; ת/61, עמ' 1). על פניו, מספר הטלפון האישי של המערער בתקופה הרלבנטית היה 052-7852137 (ת/2, עמ' 2).

ממחקר טלפוני שנעשה לטלפון המאיים, עולה כי בוצעו שתי שיחות טלפון ממספר הטלפון של המערער לטלפון זה (ת/67). מתוצאות בדיקה שנעשתה לטלפון שנתפס אצל סברי, עולה כי מספר הטלפון המאיים מופיע בזיכרון המכשיר תחת השם "חג" וכי בין מכשיר זה לבין מספר הטלפון המאיים בוצעו שיחות רבות (ת/18). עובדה זו אף עולה ממחקר התקשורת אליו הפנה המערער (נ/1).

עד כאן העובדות שאין עליהן עוררין. נקודת המחלוקת הינה בשאלת הקשר שבין המערער לבין מספר הטלפון המאיים. בעדותו, מסר סברי ביחס למספר הטלפון המאיים כי "המספר הזה שייך לנאסר, לנאשם. מתי שהוא היה מחייג

אלי" היה מופיע המספר הזה" (עמ' 31 לפרוטוקול). עוד מסר אחד המתלוננים בהודעתו במשטרה, כי מספר הטלפון של "נאסר" הוא אותו מספר טלפון של "חאג'" (ת/29, עמ' 4); וכי כל פעם שרצה לדבר עם "חאג'" היה מתקשר אליו "דרך נאסר" (שם, עמ' 3). לבסוף, בתארו את שיטות העבודה - בכל הנוגע לעובדות האישום הראשון - מסר המערער כי היה "עושה שיחת ועידה" בה קישר בין חאג' לבין אדם אחר, כאשר הם "היו מדברים ביניהם והייתי שומע ומאזין לשיחה" (ת/82, עמ' 3). עוד תיאר המערער כי נהג "להחליף כרטיסי סים" בהתאם לצורכי העבודה ובהוראתו של חאג' (ת/83, עמ' 1-2). כזכור, שוכנעתי כי במקרה דנן ניתן להשוות בין התשתית העובדתית המתוארת באישום הראשון לזו המתוארת באישומים 2-15 וממילא להסיק מהאחת על רעותה.

39. עינינו הרואות, כי אין לקבל את טענות המערער (בכל הנוגע לקשר הטלפוני בינו לבין סברי וחסן), לפיהן "לא ניתן כל הסבר איך היו השלושה מתאמים את המפגשים ביניהם" וכן "לא הייתה ולו שיחת טלפון אחת" ביניהם. זאת ועוד, המערער לא הציג הסבר המניח את הדעת לתשתית הראייתית שהוצגה זה עתה. למעשה, מחקרי התקשורת לא רק שאינם מערערים על זיהויו כ-"נאסר" אלא כפי שקבע בית המשפט המחוזי, יש בהם אף משום חיזוק לעדויות של סברי וחסן.

40. ניתוח כתב ידו של המערער - המערער מפנה להודעתו של סברי, בה מסר כי המערער רשם במחברת את פרטיו של אחד המתלוננים (נ/5, עמ' 6). נוכח הכחשתו של המערער, הוגשה לבית המשפט המחוזי חוות דעת גרפולוגית (נ/8), ממנה עלה כי לא נמצאה "התאמה בתכונות הכתיבה" בין כתב ידו של המערער לבין הרישום האמור במחברת. על כן, טוען המערער כי אין לקשור בינו לבין אותו "נאסר" אשר כתב את הרישומים במחברתו של סברי. עוד טוען המערער כי סברי שינה בעדותו את גרסתו - תוך שטען כי הוא עצמו כתב את הרישום האמור (עמ' 43 לפרוטוקול) - דבר המוכיח כי לא ניתן "לסמוך עליו".

אין כל ספק כי אין בעצם אי-ההתאמה בין כתב ידו של המערער לבין הרישום האמור במחברת, כדי להוות ראיה פוזיטיבית לכך שהמערער אינו הדמות המכונה "נאסר". את טענות המערער בעניין זה, יש לראות אם כן כמכוונות כנגד מהימנותו של סברי. על אף שעל פניו אכן קיים פער בין הודעתו של סברי לבין עדותו, סבורני כי לא מדובר בסתירה היורדת לשורשו של עניין שיש בה כדי לפגוע במהימנותו. זאת בייחוד נוכח העובדה שאף בהודעתו מסר סברי כי גם הוא - ולא רק המערער - רשם במחברת: "את המחברת אני קבלתי מנאסר על מנת לרשום עליה את השמות של החייבים וגם מספרי טלפונים שלהם וגם הוא היה רושם עליה, היה רשום על המחברת מקודם" (נ/5, עמ' 5).

41. נוכח כל האמור, סבורני כי אין כל הצדקה להתערב בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי. משזו מסקנתי, אעבור לבחינת טענות המערער כנגד העונש שהושת עליו.

הערעור על גזר הדין

42. כידוע, בית משפט זה לא יתערב בגזר דינה של הערכאה הדינית אלא כאשר השתכנע כי נפלה בו טעות בולטת או כאשר הוא חורג באופן ניכר ממדיניות הענישה הנוהגת [ראו: ע"פ 7150/06 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 57 והאסמכתאות שם (26.6.2008)]. לאחר שעיינתי בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ובטיעוני הצדדים, הגעתי לכלל מסקנה כי דין ערעורו של המערער להידחות אף בכל הנוגע לעונש שהושת עליו.

43. בית משפט זה עמד במקרים רבים על חומרתן של העבירות בהן הורשע המערער. בערעורם של סברי וחסן, התייחסתי אף אני לעניין זה:

"סחיטה באמצעות איומים פוגעת באופן ניכר בשלום הציבור, בשלוות נפשו ובביטחונו. היא משבשת את מרקם חייהם של הנסחטים, במישור האישי והכלכלי. היא מהווה עשיית דין עצמי וגורמת לשלילת קניינו של האחר תוך פגיעה בחירותו.

יתרה מכך, 'מערכת היחסים' שבין הסוחט לנסחט עלולה פעמים רבות לכפות על הנסחט 'קשר של שתיקה' אשר יקשה עליו להתלונן. ענישה מוחשית עשויה לסייע בשבירת קשר השתיקה, הן על ידי תמרוץ הנסחט להתלונן והן על ידי הרתעת הסוחט [ראו למשל: ע"פ 1637/13 גולן נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (15.7.2014); ע"פ 3856/13 גוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (3.2.2014); ע"פ 1430/12 אבולקיעאן נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (14.4.2013); ע"פ 5145/12 אבו זאיד נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (28.1.2013)].

[ע"פ 2580/14 חסן נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (23.9.2014) (להלן: עניין חסן)].

בעניין חסן סברתי, בסופו של דבר, כי יש להקל בעונשו של חסן, נוכח עקרון אחידות הענישה ובשים לב לכך שהורשע "רק" בשני אירועים - לעומת השמונה בהם הורשע סברי - וכן בהתחשב בכך שהוא הורשע "רק" בעבירות של סיוע לסחיטה באיומים. עינינו הרואות, כי יש לדחות את טענותיו של המערער - אשר הורשע כמבצע (ולא רק כמסייע) של עבירת סחיטה באיומים ב-15 אירועים שונים - בכל הנוגע להשוואה בינו לבין חסן.

כזכור, לעומת עונש 46 חודשי המאסר בפועל שהוטלו על המערער, על סברי הוטלו 40 חודשי מאסר בפועל. עם זאת, שוכנעתי כי בין סברי לבין המערער קיימות מספר הבחנות רלבנטיות בכל הנוגע לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות. ראשית, מספר האישומים בהם הורשעו: שמונה במקרה של סברי, לעומת 15 במקרה של המערער. יוטעם לעניין זה, כי המערער אף הורשע באישום הראשון, שסברי כלל לא הואשם בו. שנית, לעומת סברי אשר הודה במיחוס לו במסגרת הסדר טיעון, המערער החליט לכפור כפירה מוחלטת בכתב האישום ולנהל הליך הוכחות. שלישית, העובדה כי המערער היווה את הרוח החיה והיה "המפקד" עבור סברי וחסן, אשר מילאו אחר פקודותיו וביצעו אותן "כחייליו", כך שיש לדחות מכל וכל את טענתו כי חלקו בפרשה דן הינו שולי וזניח. הנה כי כן, לא יכול להיות ספק כי נוכח הבדלים משמעותיים אלו בין סברי למערער, לא היה מקום מלכתחילה כי בית המשפט המחוזי ישווה בין עונשי המאסר בפועל שהטיל עליהם, וקל וחומר שאין מקום כי ערכאה זו תתערב בעונשים אלו.

44. אשר לנסיבות לקולא שלטענת המערער לא ניתן להן משקל ראוי; חרף קביעתו של בית המשפט המחוזי כי העבירות בהן הורשע המערער בוצעו ב-15 אירועים שונים, גזר בית המשפט עונש "כולל" לכל האירועים. זאת, תוך שנדרש לנסיבות לקולא בעניינו של המערער, ובהן עברו הנקי והיותו אדם צעיר שעתידי להינשא. מששקל בית המשפט את כל השיקולים הרלבנטיים ואיזן ביניהם כדבעי, איני רואה להתערב בעונש הכולל שהטיל על המערער.

סוף דבר

45. נוכח כל האמור לעיל, סבורני כי דין הערעור להידחות על שני חלקיו וכך אציע לחבריי לעשות.

שׁוֹפֵט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

שופט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' דנציגר.

ניתן היום, ג' באלול התשע"ו (6.9.2016).

שופטת

שופט

שופט
